

КАРАЦУК І. І., здобувач вищої освіти (СВО бакалавр)

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ТА РИЗИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Виникаючі перспективи цифровізації економіки і сфер суспільного буття створюють широке поле для зростання нових ризиків, які не піддаються кількісній оцінці, характеризуються відсутністю достовірної інформації про зв'язки між причинами ризиків і настанням несприятливих наслідків. Наявність гіпотетичних ризиків, які практично не розраховуються та не оцінюються, тому їх наслідки можуть бути непередбачуваними, що робить актуальними питання вивчення економічних ризиків у контексті розвитку цифрової економіки.

Суспільство, розвиваючись за певним сценарієм, час від часу стикається з ризиками. Ризик – це зворотний бік нормального розвитку, і «лише коли ми звернемося до зворотного боку нормальної форми, ми можемо розпізнати його як форму» [1, с. 52].

Майже будь-яке прийняте рішення може спричинити за собою ризикові наслідки, у зв'язку з чим приймаються нові рішення, які також породжують ризик, таким чином виникає «дерево рішень», яке акумулює ризики. На думку Апалькова В. В. [2], у сучасному суспільстві не існує безризикової поведінки, немає абсолютної безпеки, як не можна уникнути ризику, приймаючи будь-які рішення. «Сучасне суспільство, орієнтоване на ризики, — це не лише продукт усвідомлення наслідків науково-технічного прогресу. Його зерна містяться в розширенні дослідницьких можливостей і самих знань» [2, с. 41].

Розроблені підходи до мінімізації ризиків мають базуватися не лише на традиційних методах запобігання випадковим подіям, а й застосовувати новітні досягнення в галузі досліджень ІТ-технологій.

Говорячи про економічні ризики в цифровій економіці, слід визначити поняття «цифрова економіка». Ось деякі з існуючих визначень.

«Цифрова економіка – це глобальна мережа економічних і соціальних подій, які здійснюються через такі платформи, як Інтернет, а також мобільні та сенсорні мережі. По суті, це модель економіки, заснована на можливостях, які надає доступ до Інтернету. А це можливості підвищення продуктивності праці, конкурентоспроможності підприємств, зниження собівартості продукції. В епоху цифрової економіки потреби людини можна задовольняти набагато краще. Для успішного функціонування цифрової економіки необхідні три елементи – інфраструктура (доступ до Інтернету, програмне забезпечення, телекомунікації), електронний бізнес (ведення бізнесу через комп'ютерні мережі), електронна комерція (розповсюдження товарів через Інтернет)» [3, с. 22].

«Цифрова економіка – це еволюційний розвиток традиційної, що базується на використанні сучасних електронних засобів і передбачає відмову від аналогової взаємодії та аналогових носіїв інформації. Цифрова економіка передбачає обмін даними між учасниками процесу в режимі онлайн. Його переваги перед традиційним: спрощує та прискорює взаємодію сторін, роблячи управління економічними процесами простішим і прозорішим; масштабований на міжнародному рівні; легко інтегрується в існуючі процеси в державі» [3, с. 23].

В існуючій моделі економіки все базується на ідеї підвищення ефективності виробничих і бізнес-процесів за рахунок автоматизації, без зміни самих процесів. У цифровій економіці зміни бізнес-процесів відбуваються в режимі реального часу за допомогою розвиненої інформаційної системи. Стрижнем економіки є зміст, вміння працювати з

ним і використовувати його в усіх економічних процесах. Якість даних стає першорядним. Глобальним ризиком цифрової економіки може бути ризик пошкодження даних або ризик втрати даних.

Використання технологій цифрової економіки, будучи фактором розвитку економіки та покращення функціонування державних і державних інституцій, водночас породжує нові інформаційні ризики. Транскордонний характер цифровізації та відкритість суб'єктів господарювання роблять національний сегмент економіки більш вразливим до негативних зовнішніх впливів. У зв'язку з цим існує ризик інформаційно-технічного впливу низки іноземних держав на інформаційну інфраструктуру економіки політичного, економічного та військового призначення. Водночас активізується діяльність організацій, що здійснюють технічну розвідку щодо державних, національних комерційних, наукових організацій та підприємств ВПК. Нові технології, які використовуються іноземними компаніями, значно знижують конкурентоспроможність вітчизняних виробників. Розширюються масштаби використання спецслужбами окремих держав засобів інформаційно-психологічного тиску на суб'єктів господарювання, маніпулювання попитом і пропозицією, біржовими котируваннями.

Збільшуються масштаби комп'ютерної злочинності, насамперед у кредитно-фінансовій сфері, збільшується кількість злочинів, пов'язаних із порушенням конституційних прав і свобод людини, пов'язаних із приватністю, особистими сімейними таємницями при обробці персональних даних із застосуванням інформаційних технологій. У цифровій економіці людина стає повністю вразливою до глобальних платформ, які отримують повний доступ до приватної інформації. Зростають складність, масштаби та кількість скоординованих комп'ютерних атак [4].

Зростає занепокоєння, що хвилі цифрових інвестицій сприяють втраті робочих місць, стагнації заробітної плати та зростанню нерівності в оплаті праці. У сфері комунікацій та масових комунікацій цифрові технології можуть сприяти формуванню соціальних мікрокультур, які не дотримуються загально визнаних соціальних цінностей. Адитивні технології важко контролювати і несуть ризики використання файлів дизайну непередбачуваним чином.

Наступний ризик – ризик втрати доходу. Як розвиток цифрової економіки вплине на добробут більшості громадян? Світовий банк визнає, що існує певний ризик того, що автоматизація призведе до зростання безробіття, а надалі серед бідних може посилитися конкуренція за робочі місця, що призведе до стагнації заробітної плати, отже, є ризик того, що розвиток цифрових технологій може посилити соціально-економічну нерівність. Новий спосіб життя, створений цифровою економікою, знищить багато традиційних секторів, що призведе до зростання негативних емоцій тих, хто там працював, старий завалиться. Державі доведеться створити умови для плавного входження в цифрову економіку некваліфікованих працівників.

Таким чином, розвиток цифрової економіки є дуже складним і суперечливим процесом, який потребує пильної уваги органів державної влади, економічного співтовариства, науковців. Майбутні зміни торкнуться всіх сфер суспільного життя, принесуть величезну користь, але водночас призведуть до загострення існуючих та створять нові економічні ризики. У даному підрозділі розглядалися ризики порушення інформаційної безпеки, ризик безробіття, ризик загострення соціально-економічної нерівності. Аналіз перерахованих ризиків дозволив визначити основні заходи щодо нейтралізації зазначених ризиків. Напрацьовані підходи до мінімізації ризиків мають базуватися не лише на традиційних методах запобігання випадковим подіям, а й застосовувати новітні

досягнення в галузі досліджень ІТ-технологій. Для вирішення проблеми нейтралізації цих ризиків державі необхідно прогнозувати та своєчасно реагувати на виникаючі тенденції соціально-етичного характеру, пов'язані з формуванням національного глобального цифрового простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авдеева И. Л. Современный анализ и перспективы развития цифровых технологий в промышленных экономических системах. *Естественно-гуманитарные исследования*. 2020. № 2 (28). С. 24–30.
2. Апалькова В. В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія «Менеджмент інновацій». 2015. Випуск 4. С. 9–18.
3. Ляшенко В. І. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку : монографія; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. К., 2018. 252 с.
4. Ефективна економіка. 2019. № 1. URL : http://www.economy.nayka.com.ua /pdf/1_-2019/8.pdf